

Rolul bibliotecilor și bibliotecarilor în prezent

Biblioteca publică și rolul ei în comunitate

Dr. Agnes Erich

Facultatea de Științe Umaniste,
Universitatea Valahia din Târgoviște

E-mail: agnes_erich@yahoo.com

Dr. Agnes Erich este profesor în cadrul Facultății de Litere, Jurnalism și Științe Politice de la Universitatea "Valahia" din Târgoviște, precum și Director al Bibliotecii Județene "I. H. Rădulescu" Dâmbovița. Predă cursuri de istoria scrisului, cărții și tiparului, istoria literaturii române vechi, metodologia cercetării în științele umaniste. Domeniile de cercetare predilectate: carte veche bibliofilă, e-learning.

Rezumat

Biblioteca publică joacă un rol vital în comunitățile deservite, fiind principala instituție care oferă servicii de informare și documentare sub diverse forme și în contexte diferite. Astfel, aceasta contribuie la dezvoltarea personală a utilizatorilor prin educația formală, prin educația pe tot parcursul vieții, prin activitățile desfășurate după încheierea orelor de școală, prin cultura informației, activități de petrecere a timpului liber sau acces la informații. Un alt aspect acoperit de către biblioteca publică este legat de coeziunea socială, spațiul instituției transformându-se într-un loc al întâlnirii și un centru pentru dezvoltarea comunitară. Identitatea culturală și locală reprezintă probleme cu un impact semnificativ asupra comunității și care trebuie să fie popularizate prin intermediul bibliotecii publice, iar imaginația și creativitatea dezvoltă interesul publicului pentru activitățile culturale. Toate acestea demonstrează că biblioteca publică deține un rol social special în comunitate, iar serviciile oferite de către aceasta sunt axate pe îndeplinirea acestui rol.

Cuvinte cheie: bibliotecă publică, comunitate, servicii culturale, dezvoltare personală, educație

Introducere

Biblioteca publică, în conformitate cu legea bibliotecilor (1), este biblioteca de tip enciclopedic pusă în slujba unei comunități locale care asigură egalitatea accesului la informații și la documentele necesare informării, educației permanente și dezvoltării

personalității utilizatorilor, fără deosebire de statut social sau economic, vârstă, sex, apartenență politică, religie ori naționalitate. În prezent, în contextul unei explozii informaționale evidente, biblioteca publică trebuie să își redefinească misiunea și atribuțiile pentru a răspunde în mod pozitiv cerințelor tot mai diverse ale utilizatorilor. Ca în orice domeniu de activitate, deținerea și obținerea informațiilor relevante și de ultimă oră influențează în mod pozitiv deciziile adoptate la orice nivel instituțional, informația fiind considerată o resursă foarte importantă alături de cele clasice: munca, natura, capitalul. Impactul noilor tehnologii ale informării și comunicațiilor au condus la înființarea unor servicii moderne, care presupun echipamente performante, acces la Internet și personal specializat.

Indiferent dacă biblioteca publică oferă servicii tradiționale sau moderne, impactul acestora asupra dezvoltării personale a individului este unul important, cu repercusiuni asupra educației formale, life long learning-ului, dezvoltării competențelor de cultura informației sau accesului la informațiile publice. Fiind un loc al întâlnirii, bibliotecile își asumă și rolul de centru cultural multifuncțional și de dezvoltare comunitară, grupurile comunitare fiind sprijinite în a avea un acces echitabil la informație și contribuind la creșterea interesului acestora pentru aspectele legate de cultura și identitatea locală care le oferă un impact semnificativ asupra apartenenței la comunitate. Un alt aspect demn de luat în seamă este acela că, în prezent, tot mai multe biblioteci furnizează servicii de informații privind sănătatea sau mediul de afaceri propriu firmelor locale. Există o legătură indirectă între utilizarea bibliotecilor publice și incluziunea socială în ceea ce privește dezvoltarea competențelor în domeniul informațiilor, spațiul real transformându-se într-un loc al întâlnirii și al petrecerii timpului liber. (2)

Impactul bibliotecii publice asupra dezvoltării personale

În ceea ce privește domeniul dezvoltării personale, aici rolul bibliotecii este cel mai vizibil pentru că rezultatele imediate sunt mai ușor de identificat. Includem în primul rând aspectele privind relația cu procesul învățării. Prin activitățile pe care le propune publicului tânăr, gen *Ora de poveste*, *Lecturi publice*, *Recunoașteți personajul* etc. se intenționează dezvoltarea abilităților de citire și de utilizare corectă a limbii la tineri, în general, și la copii, în special. Toate acestea implică tehnici de instruire și relaxare, de înțelegere personală, fiind reliefată importanța lecturii în viața participanților și importanța bibliotecii publice în sprijinirea acestei activități

În prezent, se vorbește tot mai des de dezvoltarea abilităților privind cultura informației, abilități pe care personalul profesionist din orice bibliotecă trebuie să fie apt a le împărtăși utilizatorilor. Aceștia, la rândul lor, vor fi capabili să recunoască nevoia de informare, să localizeze sursele informaționale, să intervină critic asupra informației și să reușească să o integreze în cunoștințele de bază pentru a o putea utiliza efectiv în vederea realizării activității pe care și-au propus-o. Scopul culturii informației este de a furniza fiecărui individ un bagaj minim de cunoștințe care să-i permită să utilizeze informația, să aibă competențe diverse, într-un context ce necesită resurse informaționale. Toate aceste competențe pe care le va căpăta un utilizator al bibliotecii conduc spre creșterea motivației pentru învățare, creșterea încrederii în sine dar și câștigarea unei independențe din punct de vedere informațional. Însă, nu se poate ajunge la rezultate deosebite fără

existența unor resurse informaționale de înaltă calitate, fără un mediu adecvat și fără personal bine calificat. De asemenea, se impune necesitatea unor parteneriate eficiente între biblioteci, școli, instituții de sănătate, în scopul de a intermedia și facilita procesul de învățare.

Impactul direct și indirect este observabil privind accesul pe piața muncii deoarece biblioteca poate furniza date privind ocuparea forței de muncă, precum și informații despre PIB / PNB. Bibliotecile trebuie să își facă publicitate privind accesul la informații electronice, să știe să își prezinte serviciile pe care le furnizează. De asemenea, colectarea de date neoficiale de natură economică, susținute de sondaje aplicate utilizatorilor pot conduce la inițierea unor servicii de antreprenariat și a unor servicii cu valoare adăugată pentru întreprinderi locale, camere de comerț etc. Astfel, șomerii își pot găsi locuri de muncă prin utilizarea resurselor bibliotecilor, datorită abilităților obținute în urma parcurgerii unui curs de alfabetizare informațională. Reținem că unele firme sunt atrase într-o locație datorită anumitor factori, cum ar fi: facilitățile oferite de biblioteca locală; existența unei forțe de muncă calificate (care, în sine, poate fi influențată de utilizarea resurselor de bibliotecă). Cercetarea în bibliotecile publice a combinat metode calitative și cantitative pentru a evalua impactul activității acestora în comunitate, iar în ultimii ani s-au efectuat o serie de studii privind amploarea și natura prestării de servicii, mai ales în ceea ce privește incluziunea socială și dezvoltarea comunitară.

Activitățile organizate de bibliotecă au un impact major în raport cu obiectivele sociale ale autorităților aducând beneficii comunității. Acestea pot fi directe, în sensul creșterii numărului utilizatorilor activi, în dezvoltarea colecțiilor, astfel încât să acopere un spectru cât mai larg din opțiunile de lectură și cercetare ale utilizatorilor, în investirea în modernizarea spațiilor bibliotecii și nu în ultimul rând în oferirea unor servicii cât mai diverse și atractive care să atragă un număr important de utilizatori. Printre beneficiile indirecte menționăm contribuția la educație, la înțelegerea democrației, la ocuparea forței de muncă sau participarea la viața culturală etc., biblioteca fiind o instituție vie și activă a comunității. De asemenea, trebuie să luăm în calcul și utilizatorii potențiali, cei pentru care biblioteca are o valoare de „urgentă”, știind că dacă au nevoie de o informație, acolo o pot găsi oricând este necesar. Nu-i de mirare că, în aceste condiții, oamenii trebuie să conștientizeze că se pot adresa, în primul rând, bibliotecii publice, în momentul în care au de rezolvat o problemă de ordin personal și de orice natură: administrativă, publică, sanitară, educațională sau de petrecere a concediului etc. Este cert că biblioteca publică a viitorului se va axa mai mult pe nevoile de informare ale cetățenilor, dar pentru ca acest lucru să devină viabil trebuie ca autoritățile administrației centrale să acorde fonduri consistente pentru dezvoltare tehnologică, pentru dezvoltare de proiecte intersectoriale, elaborând în același timp strategii regionale de gestiune a informației. Informațiile produse în administrația publică sunt de o importanță majoră pentru cetățeni. De aceea, una din sarcinile principale ale bibliotecilor publice constă în a face aceste informații accesibile tuturor, ceea ce implică redefinirea principiului informației de bază și determinarea condițiilor în care aceasta să fie accesibilă utilizatorilor.

Referitor la impactul cultural, acesta este observabil în termeni de creștere a calității vieții. De exemplu, referitor la lectură și alfabetizare acestea contribuie la susținerea dezvoltării abilităților de citire ale copiilor, dar și la perfecționarea adulților. Persoanelor inactive economic le sunt oferite activități de leisure, ca sursă de informare și

socializare. Conștientizăm că biblioteca publică este un serviciu de mare valoare pentru comunitate și că pierderea acestuia are un impact negativ asupra alfabetizării, dezvoltării intelectuale, imaginației și nivelului de educație. Din această cauză trebuie concentrate toate eforturile spre dezvoltarea acestui serviciu public atât de util comunității.

Dovada cea mai convingătoare a impactului este cea din domeniul dezvoltării personale, deoarece rezultatele imediate sunt mai ușor de identificat și mai puțin problematică în ceea ce privește stabilirea cauzalității. Aceste rezultate sunt exprimate în termeni de satisfacție personală, deprinderea de noi competențe, încercarea de noi experiențe, creșterea încrederii și respectului de sine, dezvoltarea creativității, conștientizarea culturală, capacități sporite de comunicare prin dezvoltarea limbajului etc.

Furnizarea de servicii specifice în bibliotecile publice

Biblioteca publică a făcut pași importanți în ultimii ani spre servicii și activități foarte diferite față de cum era percepută instituția în trecut, făcând eforturi de a se deschide spre un public tot mai divers. Este adevărat că se vorbește tot mai des despre *disneylizarea* bibliotecii, despre declinul acesteia ca spațiu public în favoarea entertainment-ului și sub influența principiilor marketingului sectorului privat. Problema nu trebuie percepută astfel, ci ca pe o deschidere în contextul în care concurența în mediul informațional este una tot mai acerbă.

Crearea unui nou serviciu de bibliotecă implică analiza nevoilor comunității pe care o deservește pe baza unor studii sociologice, pentru a se evita folosirea greșită a resurselor financiare și umane de care dispune la un moment dat instituția respectivă. Pe baza acestor studii pot fi trase anumite concluzii care conduc la informații privind profilul comunității, partenerii posibili ai bibliotecii, cerințele utilizatorilor etc. Orice serviciu nou creat trebuie monitorizat și evaluat în vederea sustenabilității acestuia, urmărindu-se impactul asupra utilizatorilor, rezultatele obținute pe o anumită perioadă de timp, eficiența activităților etc.

Accesul TIC în biblioteci a fost foarte apreciat de toate categoriile de beneficiari, după cum rezultă din numeroasele studii efectuate privind percepția asupra acestei instituții publice, doar 1 % din cei chestionați considerându-le inutile. Noile tehnologii sprijină o gamă largă de activități, de la studiu individual la găsirea unui loc de muncă și la construirea și menținerea rețelelor sociale cu ajutorul internetului.

Audițiile de muzică clasică sau modernă, însoțite de prezentări de carte sau albume de artă reprezintă un alt serviciu oferit de către secțiile de artă sau multimedia ale bibliotecilor. Beneficiarii acestor activități sunt persoane instruite în acest sens și care vin cu propuneri de evenimente specifice sau utilizatori care vor să afle cât mai multe despre un anumit compozitor, artist sau să fie familiarizat cu domeniul respectiv. De regulă, aceste activități se fac în parteneriat cu artiști, pictori, muzicieni, profesori de muzică sau desen care pot oferi informații importante și inedite referitoare la aspectele prezentate.

Vizionările de filme însoțite de prezentarea cărții, atunci când vorbim de ecranizare, a autorului sau a epocii respective sunt programe care s-au bucurat de un real succes și care au condus la creșterea interesului pentru lectură a publicului tânăr.

Lecturile publice au ca scop creșterea interesului pentru lectură a utilizatorilor tineri în mod special deoarece în prezent lectura a intrat într-un con de umbră dacă facem

o comparație cu ofertele din mediul on line, în special cel virtual. Pentru societatea contemporană, în care diversitatea, cultura și limbajul adecvat încă mai reprezintă valori sociale, lectura reprezintă deocamdată cea mai adecvată cale de atingere a acestor deziderate.

Organizarea de cursuri pentru utilizatori în funcție de cerințele acestora este un serviciu relativ nou în bibliotecile românești. Bibliotecile oferă membrilor comunității *spații unde aceștia continuă să învețe*, dezvoltându-și abilitățile de bază, necesare pentru participarea în viața socială, culturală și economică a comunității. Aceasta presupune dezvoltarea culturii generale, studierea limbilor, dezvoltarea abilităților de lectură, dezvoltarea competențelor tehnologice etc. Prin activitățile organizate diferențiat pentru diverse categorii de utilizatori bibliotecile stimulează ideile, discuțiile, cultura dialogului și implicit creativitatea. În România, prin proiectul Biblionet, s-a schimbat perspectiva asupra bibliotecilor publice și o consecință a acestuia a fost instruirea unui număr impresionant de bibliotecari ca formatori, rezultatul imediat fiind susținerea de cursuri diverse într-un cadru organizat.

Desfășurarea de activități pe bază de voluntariat capătă în ultima perioadă o dezvoltare tot mai intensă, foarte multe din activitățile bibliotecii, putând fi organizate cu ajutorul voluntarilor. Aceștia trebuie să fie recrutați, formați și coordonați în conformitate cu Legea nr. 78/2014 privind reglementarea activității de voluntariat în România.

Evoluția tehnologică a permis bibliotecilor publice să dezvolte o serie de servicii speciale pentru persoanele cu deficiențe de vedere. În acest sens bibliotecile au achiziționat cărți în format Daisy (Digital Accessible Information System) prin Fundația Cartea Călătoare, care constă în reproducerea conținutului unui document dintr-un format tipărit într-unul digital, accesibil nevăzătorilor și persoanelor cu dificultăți de citire.

Serviciile orientate pe grupuri țintă capătă tot mai mulți adepți în cadrul bibliotecilor care au conștientizat că este mai eficient să se adreseze punctual unui public țintă anume și să creeze servicii adaptate la nevoile acestuia, decât să acționeze la modul general. De exemplu, prin programul Biblionet s-au implementat parteneriate naționale, cum ar fi cel între Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură (A.P.I.A.) și bibliotecile locale, grupul țintă fiind reprezentat de fermieri, care pot folosi echipamentele IT din bibliotecile publice pentru a solicita online acordarea de subvenții, de sprijin financiar pentru suprafața agricolă deținută. (3) Un alt grup țintă avut în vedere de către biblioteci este cel al șomerilor care sunt ajutați să își găsească un loc de muncă prin serviciile oferite de bibliotecă.

Concluzii

În prezent toți factorii de decizie trebuie să fie conștienți că biblioteca publică este o instituție de importanță strategică, fiind cel mai important serviciu civil de stocare și difuzare a informației dintr-o comunitate. Investiția în biblioteca publică înseamnă menținerea unei instituții civilizatoare cu un mare impact în cultivarea și informarea unui popor. Autoritățile locale și naționale trebuie să-și elaboreze o strategie în domeniul bibliotecilor și a informării în acord cu normele internaționale referitoare la acest aspect.

În acest sens trebuie creată o unitate de gestiune a bibliotecilor și a informării în administrația centrală care să dispună de resurse de personal calificate și suficiente pentru

a face față nevoilor societății cunoașterii. O bibliotecă este o instituție care îmbogățește viața multor oameni, care îmbunătățește șansele de viață ale acestora, în ceea ce privește oportunitățile de educație și în găsirea de locuri de muncă, promovând coeziunea socială, toate acestea fiind repere comunitare care întăresc identitatea populației. O contribuție aparte o au bibliotecile publice la **crearea capitalului social** deoarece asigură incluziunea socială (4), adună împreună oamenii, promovând toleranța și înțelegerea diversității culturale.

Bibliotecile reprezintă liantul dintre comunitatea și guvernare, legătură materializată la diverse niveluri de responsabilități, iar prin oferirea informațiilor și conținuturilor guvernamentale promovează și o față mai prietenoasă a guvernării. Pentru mulți utilizatori, bibliotecile sunt sau vor fi în timpul apropiat primul punct de contact cu e-guvernarea. Odată cu apariția unui volum tot mai mare de informații și servicii guvernamentale online, bibliotecile devin cel mai important loc unde oamenii pot accesa servicii, iar bibliotecarii le pot oferi asistența necesară în vederea utilizării lor.

Referințe bibliografice

- (1) Legea bibliotecilor, nr 334 din 31 mai 2002.
- (2) MEREDITH, Farkas G. *Social software in libraries*. Medford; New Jersey: Information Today, 2007.
- (3) *Servicii pentru comunitate în bibliotecile publice din România*. Brăila: Proilavia, 2013, p. 46.
- (4) *Open to all? The Public Library and social exclusion* [Online]. [Accesat la 07.04.2015]. Available at: <http://eprints.rclis.org/6283/1/lic084.pdf>